

1973:4

(Ersätter meddelande 1966:3)

STATENS BRANDINSPEKTION

MEDDELANDEN

Brand- och livräddningsredskap (8 § brandlagen)

Enligt 8 § brandlagen (SFS 1962:90) är ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning skyldig bl a att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap. Vad som skall anses erforderligt bedöms av brandsyneförvärdaren. Det ankommer på statens brandinspektion att till brandsyneförvärdarens och enskildas ledning utfärda anvisningar innehållande rekommendationer om vilka redskap som kan godkännas (Kungl Maj:ts prop nr 12/1962, s 143).

Föreliggande anvisningar behandlar i vilken utsträckning brandredskap kan eller bör komma till användning.

I fråga om livräddningsredskap rekommenderar brandinspektionen att fasta anordningar - av typen utvändigt fast steg eller trappa - i första hand kommer till användning.

Skyldigheten att hålla brand- och livräddningsredskap i byggnad, upplag eller annan anläggning i enlighet med 8 § brandlagen gäller endast med hänsyn till fredsbrandförsvarets organisation och resurser. Civilförsvarets behov av dylika redskap tillgodoses i annan ordning.

Föreliggande meddelande utges i samråd med arbetarskyddsstyrelsen och efter hörande av civilförsvaretsstyrelsen, Föreningen Sveriges länsbrandinspektörer, Svenska brandbefälets riksförbund, Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund, Svenska brandförsvaretsföreningen och Svenska brandredskapsföreningen (genom ett antal anslutna företag).

Stockholm 1973-03-01
STATENS BRANDINSPEKTION

Sven Hultqvist

Skannat av Utkiken

Summary in English

THE NATIONAL INSPECTORATE OF FIRE SERVICES

Informative Recommendations 1973:4 (Replaces 1966:3)

Obligatory Supplies of Extinguishing and Rescue Equipment

Contents:

1. General: Regulations, requirements v. cost, responsibility of Fire Chiefs and Inspectors.
2. Extinguishing Equipment: Portable Fire Extinguishers /standardized classification, testing, etc/, hand- and stirrup pumps, aggregates on wheels, and stationary, when and how required, disposal, indication, inspection, maintenance, instruction and training.
3. Rescue Equipment: Stationary recommended, Escape Lines /for a maximum height of 5 m above ground/, disposal instructions, inspection and maintenance.

Allmänna Förlagets Distribution, Fack, 162 10 Vällingby 1, tfn 08/89 01 20. Pren 50 kr/år
Statens Brandinspektion, Hantverkargatan 26¹, 112 21 Stockholm, tfn 08/54 17 85

Skannat av Utkiken

Innehåll

- 1 Allmänt 4
 - 1.1 Gällande bestämmelser 4
 - 1.2 När erfordras brandredskap? 4
 - 1.3 När erfordras livräddningsredskap? 4
 - 1.4 När kan anskaffningskostnaden för brand- och livräddningsredskap bedömas bli oskäligen? 4
 - 1.5 Brandchefs och brandsyneförrättares ansvar 5
- 2. Brandredskap 6
 - 2.1 Grundprinciper 6
 - 2.2 Olika slag av brandredskap 7
 - 2.21 Handbrandsläckare 7
 - 2.22 Pytsspruta 8
 - 2.23 Pytspump 8
 - 2.24 Slang för anslutning till vattenkran 8
 - 2.25 Släckaggregat 8
 - 2.3 Fasta anordningar för brandsläckning 8
 - 2.4 Var och i vilken utsträckning erfordras brandredskap? 9
 - 2.41 Allmänna synpunkter 9
 - 2.42 Fördelningsprinciper och placering 9
 - 2.43 Markering av plats för brandredskap 9
 - 2.5 Underhåll 10
 - 2.51 Regelbunden översyn 10
 - 2.52 Revisionsbesiktning 11
 - 2.6 Instruktion och övning 12
- 3 Livräddningsredskap 12
 - 3.1 Grundprinciper 12
 - 3.2 Livräddningslina 12
 - 3.3 Underhåll 13

1 Allmänt

1.1 Gällande bestämmelser

Enligt 8 § brandlagen den 30 mars 1962 (nr 90) är ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning, skyldig bl a att anskaffa och underhålla erforderliga brand- och livräddningsredskap i den mån detta ej medför oskäligen kostnad. Den ifrågakommande skyldigheten gäller icke enbart enskilda utan också staten, landstingskommunerna och kommunerna såsom ägare och innehavare av byggnader och anläggningar.

1.2 När erfordras brandredskap?

Enligt uttalande av 1954 års brandlagsrevision (se t ex Kungl Maj:ts prop nr 12/1962, s 138) erfordras brandredskap främst i sådana fall, då den larmade brandstyrkan inte hinner anlända inom mycket kort tid eller där en brand kan antas utveckla sig särskilt snabbt eller få stor omfattning, dvs på landsbygden och i vissa villasamhällen samt där särskilt brandfarlig verksamhet bedrivs.

1.3 När erfordras livräddningsredskap?

Några närmare kommentarer till bestämmelserna i 8 § brandlagen om livräddningsredskap finns inte vare sig i brandlagsrevisionens betänkande eller i Kungl Maj:ts ovan angivna proposition. De redskap för livräddning som här avses är emellertid i första hand sådana som erfordras för att göra det möjligt för personer att ta sig ut fönstervägen ur en byggnad, vars inre kommunikationer spärrats av brand. När fråga om behov av sådana livräddningsmöjligheter uppkommer, bör enligt brandinspektionens mening i första hand prövas huruvida icke fasta anordningar för livräddning - stegar, trappor eller nödbalkonger i kombination med stegar eller trappor - bör föredras framför redskap. Endast i fråga om lokal från vilken en eventuell nödutrymning kan förutses omfatta en eller högst två personer och där fast anordning för nödutrymning inte rimligen kan anordnas, bör livräddningsredskap i form av livräddningslina (motsvarande) komma i fråga (jfr punkt 3.2. Anm.).

1.4 När kan anskaffningskostnaden för brand- och livräddningsredskap bedömas bli oskäligen?

Vid bestämmande av fastighetsägares och andras skyldigheter enligt brandlagstiftningen skall en avvägning ske så att åtgärderna inte medför oskäligen kostnad. Grundsatsen är att ingen åtgärd får föreskrivas som är

mer betungande än vad som är skäligt med hänsyn till det med åtgärden avsedda syftet. Med anskaffningen av brandredskap avses att möjliggöra för dem som vistas i en byggnad eller anläggning, till vilken brandförsvarets hjälp inte snabbt kan erhållas eller där brand kan beräknas utveckla sig med stor häftighet, att själva ingripa mot en begynnande brand och därmed rädda liv och ofta betydande materiella värden. På motsvarande sätt avses med anskaffningen av livräddningsredskap att nödutrymning skall kunna företas med dessas hjälp, då de normala utrymningsvägarna är oframkomliga på grund av brand. Jämfört med de väsentliga syften som det sålunda här är fråga om måste de relativt blygsamma kostnaderna för anskaffning och underhåll av de ifrågakvarande redskapen normalt kunna betraktas såsom skäliga.

Att hålla släckredskap i sådana byggnader etc, där redskapen lätt blir utsatta för åverkan eller där uppsikten av olika skäl är svår att ordna, medför inte någon mot kostnaderna svarande nytta. I dylika fall bör krav på anskaffande av brandredskap normalt inte ställas. Bedöms emellertid byggnad av nyss nämnt slag vara mycket brandfarlig och är den dessutom belägen i område där bistånd från kommunens brandförsvaret inte kan erhållas mycket snabbt, bör - trots svårigheterna - släckredskap hållas. Särskilda åtgärder får då vidtas för att, utan att därför kraven på snabbheten i insättandet eftersätts, på bästa möjliga sätt skydda redskapen mot åverkan.

1.5 Brandchefs och brandsyneförrättares ansvar

Det ankommer på brandchefen eller det brandbefäl han därtill förordnar att i egenskap av brandsyneförrättare tillse att lämpliga redskap finns, där sådana behövs. Brandsyneförrättaren har sålunda att, med beaktande av att oskälig kostnad icke uppkommer, avgöra

- a) för vilka byggnader, upplag och anläggningar brand- och livräddningsredskap erfordras (jfr de skilda typer av objekt som redovisas i statens brandinspektions meddelande 1971:6),
- b) vad slags redskap (i förekommande fall SIS-märkt sådant; jfr punkt 2.21 och statens brandinspektions meddelande 1971:11) som i de enskilda fallen är lämpliga,
- c) vilken minsta effektivitetsklass (gäller vissa handbrandsläckare; jfr punkt 2.21), som erfordras med hänsyn till de lokala förhållandena,
- d) i vilken omfattning redskap erfordras för de olika objekten,
- e) lämplig(a) uppställningsplats(er) för redskapen, samt
- f) markering av uppställningsplats och - då så erfordras - gångväg till dylikt.

i samband med brandsyn bör kontrolleras att brandredskapen översetts och revisionsbesiktigats i erforderlig utsträckning (jfr punkt 2.5).

Vissa svårigheter uppkommer då brandredskap erfordras men regelbunden brandsyn inte skall ske. Detta gäller närmast enligt belägna bostadsbyggnader och områden med villa-, radhus-, kedjehus- och motsvarande bebyggelse (även för fritidsbruk), i fortsättningen benämnda villaområden. I dylika fall förfares lämpligen på följande sätt:

Sedan brandchefen med hänsyn till den genomsnittliga insatstiden för de olika villaområdena beslutat inom vilka brandredskap erfordras, meddelas detta exempelvis genom uttalanden för den lokala pressen. I uttalandena bör bl a framhållas det stora värdet av att ha tillgång till effektiva förstahandsredskap inom dessa områden, där man på grund av avståndet till brandstationen kan påräkna hjälp från brandförsvaret först efter relativt lång tid.

Anm Brandredskap (släckmateriel) torde normalt erfordras inom villaområden, där den genomsnittliga insatstiden är längre än ca 10 min.

Kontroll av att lämpliga brandredskap anskaffats inom de ifrågavarande villaområdena bör ske genom särskild brandsyn. För kontrollen kan också i viss utsträckning påräknas skorstensfejares och skorstensfejarmästares medverkan. Enligt 18 § brandstadgan skall skorstensfejare ägna uppmärksamhet även åt andra missförhållanden rörande brandförsvaret än sådana som hänförs under eldstadsbrandsyn. Upptäcks sådant missförhållande, åligger det skorstensfejarmästaren att underrätta brandchefen.

2 Brandredskap

2.1 Grundprinciper

De brandredskap som det här är fråga om är avsedda att insättas mot brandtillbud eller brand innan den larmade brandstyrkan hinner anlända. De skall därför

- a) mycket snabbt kunna tas i bruk, samt
- b) med utsikt till framgång kunna hanteras även av person utan större kroppskrafter och utan vana vid brandsläckning.

2.2 Olika slag av brandredskap

Mot bakgrund av de i punkt 2.1 angivna principerna kan följande brandredskap ifrågakomma:

- a) handbrandsläckare,
- b) pytspruta,
- c) pytpump med kärl för vatten,
- d) slang för anslutning till vatten kran samt
- e) släckaggregat (på hjul).

Anm Även fasta släckanordningar enligt punkt 2.3 kan i vissa fall ersätta eller komplettera brandredskap.

2.21 Handbrandsläckare

För handbrandsläckare gäller svensk standard¹ SMS 1192. I korthet innebär standarden följande:

En släckares användningsområde anges med bokstaven A eller B, varvid A-släckare företrädesvis är avsedd att användas mot brand i fasta organiska material (trä, papper, textilier etc) och B-släckare företrädesvis mot brand i vätskor. AB-släckare är avsedd att användas både mot brand i fasta organiska material och mot brand i vätskor.

Släckare, vars släckmedel kan användas mot brand i eller nära elektrisk utrustning, ges tilläggsbeteckningen E. Man kan således ha AE-släckare, BE-släckare och ABE-släckare.

Effektivitetsklassificering sker endast när det gäller B-släckare. Dessa indelas i klasserna I, II och III, varvid I är lägsta klassen. Indelningen grundar sig på släckarens förmåga att under vissa förutsättningar släcka ett bensinbål.

Köldbeständig släckare skall fylla ovannämnda standards krav på släckförmåga vid -30°C .

Släckare som provats och klassificerats av statens provningsanstalt eller annat officiellt provningsorgan kan av Sveriges Standardiseringskommission godkännas för SIS-märkning (jfr statens brandinspektions meddelande 1971:11). SIS-märkningen innebär garanti för att produkten fortlöpande

¹ Rekvisition av standardblad kan ske från Sveriges standardiseringskommission, Box 3295, 103 66 Stockholm 3, tel 08/23 04 00.

tillverkas i den kvalitet som den provade produkten uppvisat. Säkerheten att fullgod materiel anskaffats tryggas således genom anskaffning av SIS-märkta produkter.

Handbrandsläckare av äldre slag bör godtas så länge den är i funktionsdugligt skick och är avsedd för ett användningsområde som överensstämmer med det för vilket den godkänts. Om det är alldeles uppenbart att effektiviteten hos en sådan handbrandsläckare, avsedd för släckning av brandfarlig vätska, är otillräcklig med hänsyn till risknivån bör den bytas mot SIS-märkt B-släckare av erforderlig effektivitetsklass.

2.22 Pytsspruta skall ha lock och vara försedd med pump och slang enligt SMS 1190 samt vara fylld med vatten.

2.23 Pytspump skall vara utförd i enlighet med svensk standard SMS 1190. Till pytspumpen bör höra för ändamålet lämpat kärl för vatten.

2.24 Slang för anslutning till vattenkran

Slangen bör vara formstyv, ha en invändig diameter av 12 mm samt vara försedd med koppling för snabb anslutning till vattenkran. I närheten av vattenkranen skall finnas lämplig anordning för slangens upprullning eller upphängning.

2.25 Släckaggregat

De släckaggregat som närmast kan komma ifråga som komplement till och i viss utsträckning ersättare för handbrandsläckare är hjulburna pulver-, kolsyre- (CO_2 -) och skumaggregat. Sådana aggregat erfordras, då vid vätskebrand den primära branden kan bedömas bli av så stor omfattning att handbrandsläckare B III icke förslår.

2.3 Fasta anordningar för brandsläckning

Fasta anordningar för brandsläckning kan vara automatiska eller manuella och släckmedlet kan utgöras av vatten, skum, kolsyra eller annat medel, beroende på arten av de brandrisker som finns på platsen. Fasta anordningar för brandsläckning bör normalt inte föreskrivas i stället för brandredskap annat än i samband med nybyggnad, installation av brandfarlig anordning eller vid sådan väsentlig ändring i befintliga byggnader, upplag och installationer, som avsevärt ökar brandrisken. Ifråga om

inomhusbrandpost med slang och strålrör hänvisas till svensk standard SMS 2214 eller 2215.

2.4 Var och i vilken utsträckning erfordras brandredskap?

2.41 Allmänna synpunkter

Från fall till fall får bedömas om A-släckare, pyttsspruta, pytspump eller slang för anslutning till vattenkran bör väljas. Om A-släckare (vatten-släckare) skall ersättas med AB-släckare bör minst klass II väljas.

Vid val av B-släckare måste i vissa fall beaktas att släckning skall kunna ske utan att släckmedlet orsakar skada eller lämnar återstod (koldioxid).

I vilken utsträckning släckare med tilläggsbeteckningen E (AE, BE, ABE-släckare) skall förekomma får avgöras från fall till fall med hänsyn till risken för elektriska olycksfall i samband med släckning (ex elektriska driftrum).

För brandredskap enligt 2.2, som är placerade utomhus eller i icke uppvärmda lokaler, måste slutligen köldbäständigheten uppmärksammas.

2.42 Fördelningsprinciper och placering

Normalt bör följande gälla:

- Brandredskap placeras, väl synligt och lättillgängligt, så nära utgångsdörr som möjligt (vid normalt obemannade lokaler utanför dörren). Handbrandsläckare upphängs med handtaget (greppet) högst 1,5 m över golv.
- Brandredskap bör finnas i varje våning (i flerplans bostadslägenhet bör dock inte mer än ett brandredskap krävas).
- Från varje plats i en våning bör gångavståndet till närmaste brandredskap normalt icke överstiga 25 m. I sådana fall då brandrisken bedöms såsom stor bör redskapet dock finnas tillgängligt så nära riskplatsen som möjligt.

2.43 Markering av plats för brandredskap

Det är av största vikt att platsen för brandredskapet tydligt markeras (då så erfordras också vägen till förvaringsplatsen). Detta sker i enlighet med svensk standard för varselmärkning SIS 03 15 11 och 03 12 10. Markeringsskylt placeras normalt 2-2,5 m över golv.

Anm. Markering av platsen för redskapet är inte nödvändig i bostad.

2.5 Underhåll

Med skyldighet att anskaffa erforderliga brandredskap följer även skyldighet att underhålla dessa.

Ägare eller innehavare av byggnad, upplag eller annan anläggning kan uppdra åt annan att ombesörja underhållet. Ansvaret för att underhållet sker enligt gällande föreskrifter och anvisningar åvilar dock alltid ägaren eller innehavaren. Det är därför av betydelse att sådant uppdrag endast ges åt den som besitter för arbetet erforderliga resurser och kvalifikationer (insikter och, i förekommande fall, föreskriven behörighet). Underhåll rekommenderas att i förevarande sammanhang omfatta:

Regelbunden översyn och Revisionsbesiktning (betr gasflaskor och tryckluftbehållare)

Anm Regelbunden översyn resp revisionsbesiktning av handbrandsläckare och släckaggregat (gasflaska, tryckluftbehållare) är obligatorisk vid arbetsställe, varpå arbetarskyddslagen äger tillämpning.

2.51 Regelbunden översyn bör ske minst en gång om året i enlighet med skötsel-föreskrifterna för materielen. Särskilda förhållanden på platsen (t ex aggressiv atmosfär) kan motivera tätare översyner.

Handbrandsläckare och släckaggregat

Inspektion bör omfatta avsyning av släckarens yttre med avseende på skador samt kontroll av att utrustningen är i driftdugligt skick.

Härutöver skall tillses

- att släckaren lätt kan lösgöras ur sin hållare (handbrandsläckare),
- att i förekommande fall frostskyddsvätska är påfylld,
- att bruksanvisningen är lätt läsbar och
- att markeringen av platsen för redskapet är oskadad.

Datum för inspektionen anges på det vid apparaten fästade kontrollkortet. Om grava korrosionsangrepp iaktas på behållare för driv- eller släckmedel, skall vattentryckprovning utföras.

Om flaska/behållare har skadats, undergått ingrepp eller ändring av sådan art att det är förenat med fara att använda flaskan/behållaren, skall bristerna omedelbart åtgärdas, varefter flaskan/behållaren bör revisionsbesiktigas innan den åter tas i bruk.

Pytsspruta

Sprutan töms genom pumpning, rengörs, ses över och påfylls nytt vatten.

Pytspump

Pumpen ses över och provas och töms därefter noggrant på vatten.

Slang för anslutning till vattenkran

Slang, kopplings- och upphängningsanordning funktionsprovas.

2.52 Revisionsbesiktning av flaskor/behållare till handbrandsläckare och släckaggregat (se anm s 10) skall ske med vissa tidsintervall och på sätt som framgår av tryckkärlskommissionens normer för gasflaskor respektive tryckluftbehållare. Besiktning av tryckluftbehållare skall ske inom sex år och av gasflaskor med över 0,22 l rymd inom fem år efter första besiktning eller senast verkställda revisionsbesiktning.

Anm Betr tryckluftbehållare erfordras vattentrycksprovning endast då behållaren undergått väsentlig reparation eller ändring eller kan befaras ha tagit skada.

Revisionsbesiktning av kolsyreflaska, som inte tömts inom fem år efter senaste besiktning, får anstå till dess flaskan åter skall fyllas efter tömning. Oberoende härav skall dock dylik flaska underkastas förnyad besiktning inom tio år efter senaste besiktning.

Ifråga om släckares övriga komponenter gäller att även dessa ses över i samband med revisionsbesiktning.

Under tid då redskap för översyn, revisionsbesiktning eller liknande är avlägsnat från sin ordinarie plats, bör reservredskap med motsvarande funktion och användningsområde placeras på platsen.

Anm Vid arbetsställe, där arbetarskyddslagen äger tillämpning, gäller att i brandsläckare ingående gasflaskor eller behållare skall ha undergått s k första besiktning enligt gasflasknormerna respektive luftbehållarnormerna, innan den tas i bruk. I luftbehållarnormerna angivet driftprov behöver ej utföras på serietillverkade behållare.

Typgodkänd gasflaska underkastas enligt gasflasknormerna sådan första besiktning i samband med tillverkningen.

Serietillverkad behållare för handbrandsläckare, som typprovats enligt svensk standard SMS 1192 och vars tillverkning står under fortlöpande övervakning och kontroll i samband med SIS-märkning, undergår vid nytillverkning provning som är jämställd med första besiktning.

Utförande av regelbunden revisionsbesiktning och över-
syn av gasflaskor och behållare är obligatorisk vid
här avsett arbetsställe.

2.6 Instruktion och övning

Brandredskapen har något värde endast om de personer som kan komma att handha dem är instruerade och övade att handha dem.

3 Livräddningsredskap

3.1 Grundprinciper

De livräddningsredskap som det här är fråga om är avsedda att användas av den nödställda utan bistånd av andra personer. Redskapen skall

- mycket snabbt kunna tas i bruk, samt
- vara enkla så att också personer, som icke instruerats i deras handhavande, förstår att använda dem.

Härav följer att bärbar stege icke bör accepteras som livräddningsredskap. Erfordras stege för nödutrymning, skall den utgöras av fast anbringad utvändig stege eller trappa.

3.2 Livräddningslina

Anm Med livräddningslina kan jämställas repstege och hopvikbar stege.

Livräddningslina (motsvarande) skall förvaras fästad i kraftigt dimensionerad och stadigt fästad krok i överkant på den fönsteröppning varigenom nödutrymning med hjälp av linan skall ske. Den skall vara så hoplagd att den utan att trassla sig lätt kan bringas i arbetsläge. Eventuell nedfirningssiele med broms skall i beredskapsläge vara så anordnad att ingen tvekan kan råda om hur man skall använda den. Med hänsyn till sin enklare konstruktion bör i många fall knutlinan föredras framför

lina med sele och broms (här åsyftas inte den s k blockapparaten, som är utrustad med funktionssäker centrifugalbroms, en utmärkt apparat, som emellertid av kostnadsskäl sällan kan komma ifråga).

Livräddningslina bör uppfylla de krav - i tillämpliga avseenden - som anges i statens brandinspektions meddelande 1968:9 Brandlinor.

Anm Jfr punkt 1.3 Livräddningslina (motsvarande) bör inte accepteras för livräddning från utrymme, beläget högre än ca 5 m (två våningar) över mark. Från utrymme beläget högre än nyss sagts bör endast utvändigt fast anordning för nödutrymning ifrågakomma.

3.3 Underhåll

Brandlagens fordran på underhåll gäller också livräddningsredskapen. Det åligger sålunda ägare eller innehavare av byggnad etc att kontrollera att livräddningsredskapen ständigt befinner sig i funktionsdugligt skick.

Kontroll bör ske minst en gång om året. Härvid tillses

att redskapen förvaras på rätt plats och är rätt anbringade,
att de lätt kan bringas i läge för användning,
att de ej företer tecken på att ha skadats,
att eventuell bruksanvisning är lätt läsbar, samt
att platsen för redskapen ej är blockerad.

Vid denna kontroll bör redskapen även bringas i läge för användning. Vidare bör provbelastning ske av redskap och fästanordning på lämpligt sätt.

